

KOVÁCS JUDIT TÜNDE

VIDÉKKUTATÁS SZÉKELYFÖLDÖN

Sárosi-Blága Ágnes: *Vidéki társadalmi kérdések és kutatások.*

Státus Könyvkiadó, Madéfalva, 2021 (p. 239), ISBN-978-606-661-079-7

A székelyföldi térségben a rendszerváltást követően kezdetét vette egy erőteljes vidékfejlesztési folyamat, melynek során felértékelődött a vidék szerepe, megváltozott a társadalomnak a térhez való viszonya és kapcsolódása, ennek köszönhetően pedig a vidékkel kapcsolatos kutatások is fontossá váltak. Sárosi-Blága Ágnes *Vidéki társadalmi kérdések és kutatások* című kötete a székelyföldi térségben 2014 és 2020 közötti időszakban végzett kutatások eredményeit ismerteti négy tematikus fejezetbe rendezve. Az elmúlt három évtized számtalan változást idézett elő a vidék gazdaságában és társadalmában egyaránt, ez pedig megannyi vidékfejlesztési kérdést von maga után. Sárosi-Blága Ágnes a közvetlen környezete társadalmi jelenségeinek feltárásával 2007-ben kezdett el foglalkozni egy antropológiai vizsgálat keretében, melyet később a doktori kutatása, illetve a KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központjánál végzett munkája során folytatott.

A Státus Könyvkiadónál 2021-ben megjelent tanulmánykötet négy fejezetre tagolódik, a fejezetek különálló szakmai elemzésekből állnak, amelyek kapcsolódnak egymáshoz, kiegészítik egymást. Az aktuális vidékfejlesztési kérdéseket körüljáró tanulmányok hiteles képet nyújtanak olyan helyi társadalmi folyamatokról és azok működéséről, mint például a társadalmi beágyazódás, a rurális elit és a pedagógusok szerepe, az agrárinnováció helyzete vagy az IKT eszközök használata.

Az első fejezetben bemutatásra kerül a van der Ploeg és társai által megfogalmazott új vidékfejlesztési paradigma, amely a vidéki térségek újragondolását feltételezi. Habár az új paradigma a szerző által kutatott térségben nem annyira hangsúlyos, vannak olyan kevésbé ismert gyakorlatok, amelyek ehhez a megközelítéshez kapcsolódnak. A vidék új szereplői közé sorolható a projektosztály, amely a strukturális alapok lehívása révén nagyobb mértékben képes érvényesíteni a gazdasági érdekeit, mint más szereplőcsoportok. Egyre kevesebben tudnak alkalmazkodni a folyamatosan változó piaci feltételekhez és ez a projektosztály létrejöttének szükségességét feltételezi. Azok a települések, amelyek nem zárkoznak fel és nem pótolják a szaktudást,

könnyen kimaradhatnak a támogatási rendszerekből. Továbbá olyan helyi fejlesztési lehetőségekről esik szó, amelyek a térségünkben még kevésbé ismertek, de példavértékűek lehetnek, ilyenek a társadalmi vállalkozások, a Smart Local Community kezdeményezések vagy a rövid ellátási láncok. A rurális elit tudáshasználatát és fejlesztésekhez való viszonyulását, valamint a Csíki medence egyik mikrorégiójában, a Felcsík Kistérségi Társulás rurális településein vizsgálja a településközi együttműködés helyzetét és alakulását. Utóbbiak az uniós programok és stratégiák központi elemei, a térségben a LEADER programok indulása során kerültek előtérbe.

A kötet második fejezete a KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, valamint a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvány együttműködése nyomán egy agrárinnovációs programsorozat keretében készült tanulmányokat tartalmazza. Agrárjellegű vállalkozások helyzetéről és fontosságáról, a térség fiatal gazdáinak önképéről, digitális társadalmi innovációkról, társadalmi beágyazódásról és annak jelentőségéről, rövid ellátási láncokról, társadalmi vállalkozásokról, közösségi vállalkozói modellekről, külföldi jól működő példákról is szó esik az elemzésekben. A társadalmi beágyazódás például újszerű megközelítésnek számít a térségben, a szerző olyan szakirodalmi anyagokat, szempontokat és fogalmakat ismertet, amelyek hozzájárulnak különböző fejlesztéspolitikai javaslatok megfogalmazásához. Az egyik elemzés az új vidékfejlesztési paradigma sajátosságait ismerteti és olyan aspektusokra hívja fel a figyelmet, amely a térség szempontjából fontosnak bizonyul. A székelyföldi térségben egyelőre nem beszélhetünk teljes paradigmaváltásról, azonban ez a folyamat elindult és erre a helyhez való viszony, a mobilitás, a helymarketing és a kreatív osztály megjelenése hívja fel a figyelmet.

Iskolák és a helyi oktatási szereplők vidékfejlesztési jelentőségéről olvashatunk a harmadik fejezetben, Sárosi-Blága Ágnes egy kistérségben működő szakiskola példáján vizsgálja az iskola társadalmi elfogadottságát. Két tanulmánya is foglalkozik a pedagógusok társadalmi szerepével, amely több mint oktatás és nevelés, hiszen fontos szerepük van a közösségi élet megszervezésében, a közösségfejlesztésben. A pedagógusi szerepvállalás egy olyan erőforrás, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni, és amely vidékfejlesztési szempontból is fontos, a kutatási eredmények arról számolnak be, hogy a vidéki iskolákban tanító pedagógusoknak a városi iskolákban tanítókhöz képest eltérő a szerepük. A fejezet egy további elemzése egy 2017-ben végzett erdélyi

adatfelvétel alapján vizsgálja az iskolák helyi pozicionálási feltételei és a pedagógusok viszonyulásmódjai közötti összefüggéseket Kovászna megyében.

A negyedik, egyben utolsó fejezet tanulmányai a Sapia EMTE Csíkszeredai Karán működő Média Kutatócsoport munkájához köthetők, amelyhez a szerző 2016-ban csatlakozott. Az információs-kommunikációs technológiai eszközök oktatási folyamatba történő integrációjáról olvashatunk. Habár az IKT eszközök átszövik a mindennapok szinte minden területét, a készségeket nem a formális oktatási keretek között sajátítják el. Ez kihívás elé állítja a diákokat, szülőket és pedagógusokat egyaránt. Az IKT eszközök integrálása az oktatásba fontos és elismert, mégis hiányosságok fedezhetők fel az oktatási intézmények eszközellátottságában, különös tekintettel a vidéki és városi iskolák közötti különbségekre. A szerző továbbá „A média hatása a gyermekekre és fiatalokra” kutatási program 2016-os adatfelvétele alapján vizsgálja a székelyföldi hetedik és tizenegyedik diákok internetezéshez kapcsolódó kompetenciáit, illetve hogy azok milyen összefüggésben vannak a tanórákon való internethasználattal, internetezéssel kapcsolatos készségek tanulásával. Egy másik kutatás a székelyföldi tanulók digitális térben történő nyelvhasználatáról szól, amely a digitális térben történő kommunikáció és tartalomfogyasztás szocializációs szerepére hívja fel a figyelmet. A felhasználók számára a digitális tér egyszerre jelent lehetőségeket és korlátokat, amelyeket a nyelvhasználat által elemezni lehet. A kutatási eredmények igazolják, hogy a magyar anyanyelvhasználat nagyon fontos szerepet kap az internetes tevékenységek során, a román nyelv szerepe nem számottevő, az angol nyelvet pedig akkor használják, ha valami fontos információ nem érhető el az anyanyelvükön.

Sárosi-Blága Ágnes tanulmánykötete olyan elemzéseket tartalmaz, amelyek egyenként önálló tanulmányként íródtak, egy kötetbe rendezve azonban kiegészítik egymást és segítenek a különböző kutatási területek egymásra épülő összefüggéseinek megértésében. A mű fontos a székelyföldi vidékkutatás szempontjából. Az olvasó a gazdag szakirodalmi ismertetésekkel átszőtt, szakmai igényességgel megfogalmazott elemzések révén összetett képet kap a helyi társadalmi folyamatokról és azok hatásairól. Azok számára, akik a helyi és térségi fejlesztési gyakorlatok mélyebb összefüggéseit szeretnék megérteni, nagyon hasznos olvasmány.